

Ю.О.

рыжика ярового. Лучшие варианты опыта обеспечили формирование урожайности семян на уровне 15,0 ц / га.

Ключевые слова: рыжик яровой, биопрепараты, предпосевная обработка семян, внекорневые подкормки, урожайность семян.

The article highlights the research results of the effectiveness of use the modern plant growth regulators on the spring false flax productivity. The studies were undertaken during the 2014-2015th on the southern chernozem and based in ESPC of the Mykolayiv NAU.

It was specified the effect of foliar applications and preseeding treatment on the peculiarities of growth, development and productivity of Stepovuy 1 variety of spring false flax. It was defined the dependence between the main elements of plant productivity and the crop yield under the influence of plant growth regulators use. It was specified that PRGs significantly affect the level of the spring false flax productivity. The best variants show the 15.0 c/ha crop yield.

Keywords: false flax spring, biologics, preseeding treatment, foliar application, crop yield.

Рецензенти:

Вишнівський П.С. – д. с.-г. н.

Хоненко Л.Г. – к. с.-г. н.

Стаття надійшла до редакції

УДК 631.53.01:633.85:631.5:631.6(477.72)

Ю.О. Лавриненко, доктор сільськогосподарських наук,

А.М. Влащук, кандидат сільськогосподарських наук

Л.В. Шапарь

ІНСТИТУТ ЗРОШУВАНОВОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА НААН

УРОЖАЙНІСТЬ ТА ПОСІВНА ЯКІСТЬ НАСІННЯ СОРТІВ РІПАКУ ОЗИМОГО ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ СІВБИ ТА НОРМ ВІСІВУ В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ

В Україні сприятливі ґрунтові та агрометеорологічні умови для формування високого врожаю ріпаку озимого відмічаються на більшій частині Лісостепу, західному Поліссі та частині північного Степу. Деякі автори уточнюють, що добрі умови для вирощування ріпаку озимого мають господарства Вінницької, Волинської, Житомирської, Івано-Франківської, Київської, Львівської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької, Чернівецької, Кіровоградської, Полтавської, Чернігівської та Сумської областей. Окремі з них стверджують про можливість отримання високих врожаїв, особливо на зрошенні в степовій зоні. У Південному Степу вирощування ріпаку озимого на насіння має базуватися на спеціальних розробках та обґрунтованих технологіях вирощування для зменшення ризику його виробництва [1, 2, 3]. В Україні середня урожайність насіння культури становить 1,73 т/га, в Херсонській області за останні п'ять років вона варіювала в межах 1,20-1,63 т/га, що вказує на можливості реалізації потенційних можливостей нових сортів.

Посівні якості характеризують насінневий матеріал як засіб виробництва та придатність його до використання у виробничих умовах, щоб отримати високий врожай сільськогосподарських культур, зокрема і ріпаку озимого. До них відноситься енергія проростання насіння, схожість насіння, сортова чистота, вологість насіння, маса 1000 насінин, заселеність шкідниками, карантинними тяжковідокремлюючими бур'янами та зараженість хворобами [4, 5]. Зростанню площ під цією культурою дуже часто заважають складні погодні умови на час сівби ріпаку озимого, що вимагає застосування різних строків сівби та норм висіву.

Завдання і методика досліджень. Завданням досліджень передбачалось вивчення впливу сортових особливостей, строків сівби та

© Лавриненко Ю.О., Влащук А.М., Шапарь Л.В., 2016

норм висіву на насінневу продуктивність та посівні якості ріпаку озимого в умовах зрошення.

Дослідження проводили на дослідному полі Інституту зрошувального землеробства НААН в 2013-2015 рр. відповідно до вимог загальноприйнятих методик проведення досліджень [6, 7, 8, 9].

Ґрунт дослідної ділянки темно-каштановий, середньо суглинковий. При висиханні ґрунт відзначається високою щільністю, низькою водопроникністю. Загальна порозність у шарі ґрунту 0-40 см становить 47%. Найменша вологемність 0,7 м шару ґрунту становить – 22,0%, вологість в'янення – 9,7% від маси сухого ґрунту, щільність складання – 1,40 г/см³. В орному шарі ґрунту міститься гумусу 2,2%. Середній вміст в шарі ґрунту 050 см нітратного азоту – 1,3 мг, рухомого фосфору – 3,1 мг, та обмінного калію – 33,2 мг/100 г ґрунту. За характеристикою ґрунт є типовим для зони Південного Степу України.

Дослід трифакторний, польовий, повторення чотириразове. Закладення варіантів дослідів проводилось методом розщеплених ділянок. Площа посівної ділянки I порядку – 432 м², II порядку - 168 м², III порядку – 36 м². В досліді вивчали сорти ріпаку озимого: Антарія (Вінницька державна дослідна станція НААН), Сенатор Люкс (ННЦ «Інститут землеробства НААН»), Анна (Інститут олійних культур НААН), Черемош (Прикарпатська державна дослідна станція Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН). Сорти ріпаку озимого висівали у перший строк (I декада вересня); другий строк (II декада вересня) та третій строк (III декаду вересня), з нормою висіву 0,9-1,1-1,3 млн шт. схожих насінин на 1 га.

Результати досліджень. За результатами досліджень встановлено, що строк сівби мав істотний вплив на насінневу продуктивність ріпаку озимого. Так, в середньому по фактору, за 2013-2015 рр. за сівби у I декаду вересня врожайність культури становила 2,34 т/га. За сівби у II та III декади вересня врожайність насіння мала тенденцію до зниження на 18 та 28% і відповідно становила 1,91 та 1,69 т/га (рис. 1). Така закономірність простежувалася протягом всього періоду досліджень.

Серед досліджуваних варіантів максимальний показник урожайності насіння ріпаку озимого по досліді – 3,61 т/га, було отримано за сівби у I декаду вересня у сорту Антарія з нормою висіву 1,1 млн шт./га у сприятливий за природно-кліматичними показниками 2015 р. Для III строку сівби погодні умови осені та зими виявилися несприятливими і, перш за все, за температурним режимом.

Прохолодна погода з заморозками затримала розвиток рослин культури, в результаті чого на кінець листопада вони мали 5,0-6,6 листків на рослині та діаметр кореневої шийки 5,19-6,71 мм, що було недостатнім для успішної перезимівлі рослин.

Рис. 1. Урожайність ріпаку озимого залежно від строків сівби у роки досліджень, т/га

Найсприятливіші умови для формування врожаю у сортів ріпаку озимого створюються у тих посівах ріпаку, які найкраще відповідають потребам рослин. В середньому за 2013-2015 рр. досліджень, серед сортів ріпаку озимого, що вивчали, найбільш продуктивним виявився сорт Антарія (рис. 2).

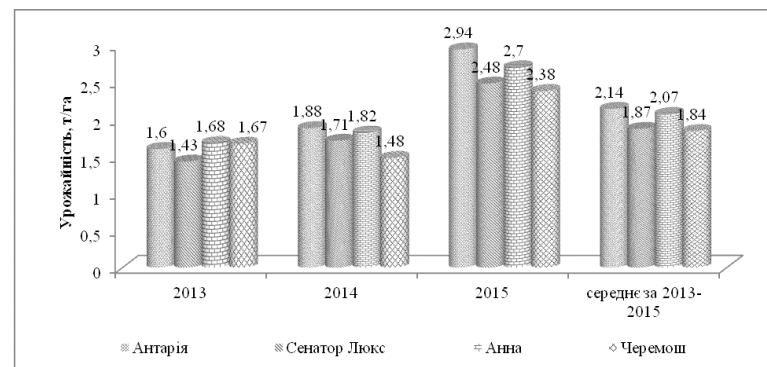

Рис. 2 Урожайність сортів ріпаку озимого у роки досліджень, т/га

В середньому по фактору, урожайність сорту Антарія була вищою на 13% за урожайність сорту Сенатор Люкс, на 4% сорту Анна та

16% сорту Черемош. Так, у сприятливий за метеорологічними показниками 2015 р. врожайність насіння ріпаку озимого у досліджуваних сортів набула максимального значення (табл.1).

Досліджувані норми висіву не мали суттєвого впливу на врожайність сортів ріпаку озимого. В середньому по фактору, врожайність не мала великих коливань і становила 1,96 т/га за сівби нормою 0,9 млн шт./га, 2,0 т/га - за сівби нормою 1,1 млн шт./га та 1,99 т/га - за сівби нормою 1,3 млн шт./га (рис. 3).

За три роки досліджень урожайність ріпаку озимого серед досліджуваних норм висіву коливалася в межах від 1,61 до 2,79 т/га, це пояснюється тим, що за погодними умовами 2015 р. був сприятливим як по вологозабезпеченню, так і по температурному режиму (рис. 3).

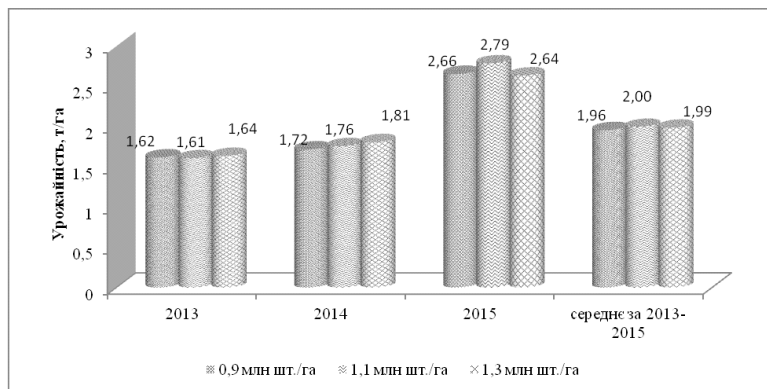

Рис. 3. Урожайність ріпаку озимого залежно від норм висіву у роки досліджень, т/га

Узагальнюючи вищенаведені дані треба відмітити, що серед факторів, що вивчались у даному досліді переважний вплив на формування насінневої продуктивності мав строк сівби, а саме сівба у I декаду вересня була оптимальною.

Сортовий склад по своїй значимості також мав суттєвий вплив на формування насінневої продуктивності у рослин ріпаку озимого. Серед досліджуваних сортів найбільш адаптивним та продуктивним виявився сорт Антарія.

Досліджувані норми висіву 0,9 та 1,3 млн шт./га не мали суттєвого впливу на насінневу продуктивність сортів ріпаку озимого. Тільки з нормою висіву 1,1 млн шт./га, в середньому за три роки досліджень, було отримано найбільшу кількість насіння ріпаку озимого.

Таблиця 1. Урожайність сортів ріпаку озимого залежно від строків сівби та норм висіву

Фактор А, строк сівби	Фактор В, сорти	Фактор С, норма висіву, млн шт./га	Урожайність, т/га		
			2013 р.	2014 р.	2015 р.
I декада вересня	Антарія	0,9	1,88	2,15	3,60
		1,1	1,96	2,19	3,61
		1,3	1,55	2,12	3,38
	Сенатор Люкс	0,9	1,61	2,00	2,91
		1,1	1,52	2,18	3,05
		1,3	1,82	2,10	2,75
	Анна	0,9	1,83	2,09	3,12
		1,1	1,92	2,10	3,50
		1,3	1,85	2,16	3,11
	Черемош	0,9	2,01	1,82	3,01
		1,1	1,92	1,83	2,81
		1,3	2,03	1,96	2,76
II декада вересня	Антарія	0,9	1,61	1,74	2,96
		1,1	1,47	1,76	3,08
		1,3	1,59	2,07	3,00
	Сенатор Люкс	0,9	1,42	1,67	2,39
		1,1	1,35	1,84	2,51
		1,3	1,61	1,76	2,37
	Анна	0,9	1,42	1,61	2,55
		1,1	1,57	1,62	2,96
		1,3	1,51	1,66	2,40
	Черемош	0,9	1,49	1,25	2,25
		1,1	1,43	1,26	2,48
		1,3	1,51	1,36	2,38
III декада вересня	Антарія	0,9	1,64	1,68	2,28
		1,1	1,42	1,60	2,27
		1,3	1,32	1,60	2,33
	Сенатор Люкс	0,9	1,14	1,22	1,99
		1,1	1,07	1,33	2,10
		1,3	1,32	1,33	2,24
	Анна	0,9	1,56	1,68	2,12
		1,1	1,75	1,71	2,28
		1,3	1,68	1,76	2,27
	Черемош	0,9	1,58	1,23	1,92
		1,1	1,50	1,23	1,80
		1,3	1,60	1,34	2,06
Оцінка істотності часткових відмінностей					
НІР ₀₅ , т/га		А	0,11	0,21	0,35
		В	0,10	0,20	0,21
		С	0,11	0,18	0,16

Таким чином, можна зробити висновок про те, що в умовах Південного Степу України насіннева продуктивність ріпаку озимого головним чином залежить від метеорологічних умов року, строку

сівби та адаптивної здатності сорту. Одержання стабільного врожаю насіння базується на жорсткому дотриманні агротехнічних заходів вирощування цієї культури, а особливо – проведення сівби в оптимальні строки.

Головним характеризуючим показником посівного матеріалу ріпаку озимого є вихід кондиційного насіння та посівні якості, а саме маса 1000 насінин та схожість насіння. Щоб отримати високоякісний насінневий матеріал, необхідно відбирати крупну та середню фракцію насіння. Для цього потрібно на повітряно-решітних насіннеочисних машинах встановлювати підсівні решета з діаметром отворів 1,5 мм. В середньому за роки проведення досліджень, вихід кондиційного насіння ріпаку озимого коливався в межах 80,2-88,5% і, головним чином, залежав від досліджуваних факторів (табл. 2). Серед досліджуваних варіантів найбільший вихід кондиційного насіння отримано у сорту Антарія – 2,13 т/га за сівби у I декаду вересня з нормою висіву 1,1 млн шт./га. Серед досліджуваних факторів найбільший вплив на вихід кондиційного насіння спричинив строк сівби.

За сівби у I декаду вересня були створені найбільш оптимальні умови для розвитку рослин ріпаку озимого та формування насіння, тому вихід кондиційного насіння, в середньому по фактору, становив – 80,0%, за сівби у II декаду вересня – 75,8%, у III декаду – 73,4%.

Серед досліджуваних сортів ріпаку озимого, в середньому по фактору, найбільший вихід кондиційного насіння отримано у сорту Антарія – 77,4%. Серед досліджуваних норм висіву, в середньому по фактору, висів нормою 1,1 млн шт./га забезпечив найбільший вихід кондиційного насіння з 1 га – 77,2%.

Одним із найважливіших показників, що характеризує крупність насіння є маса 1000 насінин. У крупного та не травмованого насіння зазвичай високий показник енергії проростання, що має велике значення для отримання своєчасних та дружніх сходів. Після проведення вторинного очищення насіння ріпаку озимого показник маси 1000 насінин збільшився до 3,6-4,6 г, що на 20-27% більше, ніж до очистки. Найбільший вплив на масу 1000 насінин мав строк сівби. Так, за сівби у I декаду вересня на посівах ріпаку озимого було сформоване насіння з найбільшими показниками, які коливалися в межах 3,6-4,6 г.

При вивченні лабораторної схожості насіння ріпаку озимого в лабораторії аналітичних досліджень Інституту зрощуваного землеробства НААН, яка сформувалася під впливом досліджуваних фак-

торів, було з’ясовано, що строк сівби, досліджувані сорти та норма висіву не мали суттєвого впливу на цей показник. Серед досліджуваних варіантів показники схожості насіння ріпаку озимого коливалися в межах 92,5-93,2%.

Таблиця 2. Посівні якості насіння сортів ріпаку озимого залежно від строків сівби та норм висіву (середнє за 2013-2015 рр.)

Фактор А, строк сівби	Фактор В, сорт	Фактор С, норма висіву, млн. шт./га	Урожайність, т/га	Вихід кондиційного насіння, т/га	Маса 1000 насінин, г	Схожість насіння, %
I декада вересня	Антарія	0,9	2,54	2,10	4,0	93,1
		1,1	2,58	2,13	3,8	93,1
		1,3	2,35	1,83	3,7	93,1
	Сенатор Люкс	0,9	2,17	1,72	4,6	93,0
		1,1	2,25	1,74	4,3	93,0
		1,3	2,22	1,78	4,2	92,7
	Анна	0,9	2,35	1,85	3,9	92,9
		1,1	2,51	2,07	4,0	93,0
		1,3	2,37	1,87	3,9	93,0
	Черемош	0,9	2,28	1,78	3,7	93,0
		1,1	2,19	1,79	3,7	92,8
		1,3	2,25	1,80	3,6	92,8
II декада вересня	Антарія	0,9	2,11	1,58	4,2	93,0
		1,1	2,10	1,61	4,2	93,2
		1,3	2,22	1,70	4,0	93,0
	Сенатор Люкс	0,9	1,83	1,38	4,3	92,8
		1,1	1,90	1,46	4,2	93,3
		1,3	1,91	1,44	4,3	92,9
	Анна	0,9	1,86	1,42	4,0	93,2
		1,1	2,05	1,54	3,9	93,0
		1,3	1,85	1,44	3,8	92,8
	Черемош	0,9	1,66	1,23	4,1	93,0
		1,1	1,72	1,32	4,0	93,1
		1,3	1,75	1,29	3,6	92,7
III декада вересня	Антарія	0,9	1,87	1,38	4,0	92,7
		1,1	1,76	1,35	3,9	92,5
		1,3	1,75	1,31	3,8	92,5
	Сенатор Люкс	0,9	1,45	1,03	4,1	92,6
		1,1	1,50	1,07	3,9	92,7
		1,3	1,63	1,17	3,9	92,5
	Анна	0,9	1,79	1,31	3,6	92,6
		1,1	1,91	1,47	3,7	93,0
		1,3	1,90	1,46	3,7	92,5
	Черемош	0,9	1,58	1,18	3,9	92,5
		1,1	1,51	1,08	3,8	92,7
		1,3	1,67	1,14	3,7	92,6

Висновки. В умовах Південного Степу України насіннева продуктивність ріпаку озимого головним чином залежить від погодних

умов року, строку сівби та норми сортової реакції. Одержання стабільного врожаю насіння базується на жорсткому дотриманні агротехнічних заходів вирощування цієї культури, а особливо – проведення сівби в оптимальні строки.

Серед досліджуваних сортів ріпаку озимого у середньому за роки досліджень найбільша насіннева продуктивність спостерігалась у сорту Антарія – 2,58 т/га за сівби у І декаду вересня з нормою висіву 1,1 млн шт./га. Найбільший вихід кондиційного насіння також отримано у сорту Антарія – 2,13 т/га за сівби у І декаду вересня з нормою висіву 1,1 млн шт./га. Найбільший вплив на масу 1000 насінин мав строк сівби. Так, за сівби у І декаду вересня на посівах ріпаку озимого було сформоване насіння з масою 1000 насінин в межах 3,6-4,6 г. При вивченні лабораторної схожості насіння ріпаку озимого було з'ясовано, що строк сівби, сортовий склад та норма висіву не мали суттєвого впливу на цей показник.

1. Лихочвор В. В. Ріпак. / В. В. Лихочвор Р. Р. Проць / НВФ Українські технології. – Львів, 2005. – 88 с.
2. Гусєв М.Г. Ріпак – перспективна кормова і олійна культура на півдні України / М.Г. Гусєв, С.В. Коковіхін, І.Я. Пелєх. – Вінниця: ФОП Рогальська І.О., 2011. – 208 с.
3. Лапа О.М. Інтенсивна технологія вирощування озимого ріпаку в Україні / О.М. Лапа. – Міністерство аграрної політики України. – К.: Універсал-Друк, 2006. – 100 с.
4. Гаврилюк М.М. Насінництво і насіннезнавство олійних культур / М.М. Гаврилюк, В.М. Соколов, О.М. Рябота [та ін.]. / За ред. М.М. Гаврилюка. – Київ: Аграрна наука, 2002. – 220 с.
5. Вожегова Р.А. Оптимізація елементів технології вирощування озимих культур в посушливих умовах Південного Степу / Р.А. Вожегова М.П. Малярчук, А.М. Коваленко [та ін.]. // Науково-методичні рекомендації. – Херсон: Айлант, 2013. – 44 с.
6. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта / Б.А. Доспехов. – М.: Агрпромиздат. – 1985. – 616 с..
7. Ушкаренко В.О. Дисперсійний і кореляційний аналіз у землеробстві і рослинництві / В.О. Ушкаренко, В.Л. Нікішенко, С.П. Голобородько, С.В. Коковіхін. – Херсон: Айлант. – 2008. – 362 с..
8. Єщенко В. О. Основи наукових досліджень в агрономії / В.О. Єщенко, П.Г. Копитко, В.П. Опришко, П.В. Костогриз. – Київ: Вид. Дія, – 2005. – 288 с.
9. Вожегова Р.А. Методика польових і лабораторних досліджень на зрошуваних землях / Р.А. Вожегова, Ю.О. Лавриненко, М.П. Малярчук [та ін.]. – Херсон. – Видавець Грін Д.С. – 2014 р. – С. 285.

1. Lykhochvor, V. V. & Prots, R.R. (2005). Ripak. NVF Ukrayinski tekhnolohiyi. Lviv.
2. Husyev, M.H., Kokovikhin, S.V. & Pelekh, I.Ya. (2011). Ripak – perspektivna kormova i oliyna kultura na pivdni Ukrainy. Vinnytsya. FOP Rohalska.
3. Lapa, O.M. (2006). Intensyvnaya tekhnolohiya vyroshchuvannya ozymoho ripaku v Ukraini. Kyiv. Universal-Druk.
4. Havrylyuk, M.M (Ed.), Sokolov, V.M., Ryabota, O.M. et.al. (2002). Nasinnnytstvo i nasinnneznavstvo oliynykh kultur. Kyiv. Ahrarna nauka.
5. Vozhehova, R.A., Malyarchuk, M.P., Kovalenko, A.M. et.al. (2013). Optymizatsiya elementiv tekhnolohiyi vyroshchuvannya ozymykh kultur v posuhlyvykh umovakh Pivdennoho Stepu. Kherson. Aylant.
6. Dosphehov, B.A. (1985). Metodika polevogo opyta. Moskva. Agropromizdat.
7. Ushkarenko, V.O., Nikishenko, V.L., Holoborodko, S.P. & Kokovikhin, S.V. (2008). Dyspersiynyy i korelyatsiynyy analiz u zemlerobstvi i roslynnnytstvi. Kherson. Aylant.
8. Yeshchenko, V. O., Kopytko, P.H., Opryshko, V.P. & Kostohryz, P.V. (2005). Osnovy naukovykh doslidzhen v ahronomiyi. Kyiv.
9. Vozhehova, R.A., Lavrynenko, Yu.O., Malyarchuk, M.P. at.al. (2014). Metodyka polovykh i laboratornykh doslidzhen' na zroshuvanykh zemlyakh. Kherson. – Vydavets Hrin D.S.

Встановлена насіннева продуктивність та якість посівного насіння сортів ріпаку озимого залежно від строку сівби та норми висіву в зрошуваних умовах південного Степу України. Найбільша насіннева продуктивність за період 2013-2015 рр. досліджень спостерігається у сорту Антарія – 2,58 т/га за сівби у І декаду вересня з нормою висіву 1,1 млн шт./га. Серед досліджуваних варіантів найбільший вихід кондиційного насіння отримано у сорту Антарія – 2,13 т/га за сівби у І декаду вересня з нормою висіву 1,1 млн шт./га. Встановлено, що в умовах Південного Степу України насіннева продуктивність та посівна якість насіння ріпаку озимого головним чином залежить від погодних умов року, строку сівби та адаптивності сорту. Одержання стабільного врожаю насіння базується на жорсткому дотриманні агротехнічних заходів вирощування цієї культури, а особливо – проведення сівби в оптимальні строки.

Ключові слова: ріпак озимий, сорт, норма висіву, строк сівби, урожайність, насіння

Определена семенная продуктивность и посевные качества семян исследуемых сортов рапса озимого в зависимости от сроков сева и норм высева в условиях Южной Степи Украины. Установлено, что наибольшая семенная продуктивность за период 2013-2015 гг. исследований наблюдалась у сорта Антария – 2,58 т/га при севе в I декаду сентября с нормой высева 1,1 млн шт./га. Среди исследуемых вариантов наибольший выход кондиционных семян получен у сорта Антария – 2,13 т/га при севе в I декаду сентября с нормой высева

1,1 млн шт./га. Семенная продуктивность и посевные качества семян рапса озимого главным образом зависят от погодных условий года, срока сева и адаптивности сорта. Получение стабильного урожая семян строится на жестком соблюдении агротехнических приемов выращивания этой культуры, а особенно – проведение сева в оптимальные сроки.

Ключевые слова: рапс озимый, сорт, норма высева, срок сева, урожайность, семена.

The study is to determine the seed production and seed quality of winter rape varieties depending on the sowing time and seeding rate in the Ukrainian southern steppes. During the period 2013–2015 Antaria variety demonstrated the greatest seed production (2.58 t/ha) when sown in the first decade of September, the seeding rate being 1.1 million plants per hectare. Among the investigated options for the greatest output conditioned seeds obtained from varieties Antariya–2.13 t/ha at sea in the first decade of September with the seeding rate 1.1 million plants per hectare. In the Ukrainian southern steppe winter rape seed productivity and seed quality depend mainly on the climatic conditions of the year, seeding rate and sowing time. Rape stable yields depend strict observance of agrotechnical cultivation methods, especially on the optimal sowing time.

Keywords: winter rape, variety, seeding rate, productivity, structural indicators, sowing time,

Рецензенти:

Коковітін С.В. — д. с.-г.н.

Писаренко П.В. — д.с.-г. н.

Стаття надійшла до редакції

УДК 633.1:632.631.526.32(477.82)

М. М. Ключевич, кандидат сільськогосподарських наук
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

В. М. Плакса, кандидат сільськогосподарських наук
ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ДОСЛІДНА
СТАНЦІЯ ІСГ ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ УКРАЇНИ НААН

УРАЖЕННЯ ЗБУДНИКАМИ ХВОРОБ ТА УРОЖАЙНІСТЬ СОРТІВ ТРИТИКАЛЕ ЯРОГО У ЗАХІДНОМУ ПОЛІССІ УКРАЇНИ

У структурі посівних площ Польщі, Німеччини, Австралії, Китаю, України та інших країн спостерігається тенденція до зростання уваги вирощуванню тритикале, як культури з комплексом цінних біологічних та господарських ознак [1–4]. Сучасні технології його вирощування потребують постійного удосконалення через поширення в агроценозах шкідливих організмів, особливо збудників грибних хвороб.

Найбільш виправданим і економічно вигідним елементом регулювання розвитку хвороб рослин у системі інтегрованого їх захисту є створення та впровадження у виробництво стійких сортів [1, 5–8]. Адже це екологічно перспективний шлях розвитку сільського господарства, який повинен бути безперервним, оскільки абсолютної стійкості сортів до фітопатогенів досягнути неможливо і вона проти будь-якого збудника рано чи пізно може бути подолана більш агресивною расою. Економічна ефективність цього напрямку захисту рослин досить велика й може перевищувати ефект від використання пестицидів у десятки разів [1, 4, 5, 7, 8].

Проблема формування екологічно стійких та високопродуктивних агробіоценозів є однією із найскладніших і найменше вивчених. Адже створені людиною агрофітоценози мають функціонувати так само ефективно, як і природні [5].

Постійно існує потреба у залученні нових джерел стійкості проти хвороб, пошуки яких завжди є актуальним напрямом досліджень і вимагають систематичного скринінгу генофонду зразків [1, 9–11].

Виведені вітчизняними селекціонерами Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва сорти тритикале ярого проявляють різну стійкість до основних хвороб: Аіст харківський володіє груповою стійкістю, а Жайворонок харківський імунний до борошнистої роси, бурої лист-

© Ключевич М. М., Плакса В. М., 2016